

İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası

TBMM Önünde

Ankara'da, Ulus Meydanı'ndan Gar yönünde Cumhuriyet Bulvarı boyunca ilerlenildiğinde, Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi, hemen yanında Divan-ı Muhasebat (Sayıştay) ve İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi binalarına ulaşılır. İkinci Türkiye Büyük Millet Meclisi binasının tam karşısında, 1927 yılında inşaatı tamamlanan ve o dönem Ankara'sında devletin sosyal toplantıları ve önemli konuklarını ağırlamak üzere kullanılan ilk modern otel olan Ankara Palas bulunmaktadır. Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi binası artan hizmetlere cevap vermekte yetersiz kaldığı için yeni bir meclis binasının yapılmasına karar verilmiştir. Mimar Vedat Tek tarafından Halk Fırkası Mahfeli Binası olarak Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi biçimleme ilkelerine göre tasarlanan yapı, Türkiye Büyük Millet Meclisi yapısına uyarlanmış ve kısa bir sürede tamamlanarak 18 Ekim 1924 tarihinde hizmete açılmıştır. Çevre düzeniyle de farklılık yaratan yapının, düzgün tarhlarla ayrılan bahçesinde uzun ve kask adlı bir havuz bulunmaktadır. Ankara halkı, içindeki nilüfer çiçekleri nedeniyle buraya "Nilüfer havuzu" demiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisininin 1961 yılında Ankara'nın Bakanlıklar semtindeki yeni binalarına taşınmasının ardından yapı Merkezî Antlaşma Teşkilatı (CENTO) binası Genel Merkezi olmuştur. CENTO'nun dağılmasının ardından yapı bir süre boş kalmış, sonra Atatürk'ün doğumunun 100'üncü yıldönümü dolayısıyla, Cumhuriyet Müzesi olarak düzenlenmek üzere Kültür Bakanlığına devredilmiş, restorasyon ve teşhir-tanzim çalışmaları yapılarak 30 Ekim 1981 tarihinde ziyarete açılmıştır. Bodrumla birlikte üç katlı olan yapı, yığma yapı sistemine göre inşa edilmiş, yer yer döşemelerde ahşap ve bölme duvarlarında bağdadi kullanılmış; yapının üzeri, kiremit kaplı, kırma bir ahşap çatıyla örtülmüştür. "Yapının cepheleri farklı büyüklükte kaba yonu taşların oluşturduğu bir duvar örgü şekli göstermektedir." Yer katındaki giriş holü, yapıyı boylamasına kateden bakışım doğrultusu üzerindedir. Giriş holü, iki ucunda merdivenlerin yer aldığı, ona dik ve yapıda enlemesine uzanan, ikinci bir hole açılır. Bu holden, giriş holünün her iki yanında bulunan odalar ile bakışım doğrultusu üzerinde bulunan iki kat yüksekliğindeki Genel Kurul Salonu ve onun iki yanında yer alan koridorlara ulaşılır. Koridorlara, koridor boyunca uzanan odalar ile Genel Kurul Salonu'nun kapıları açılır. Koridorların sonunda katlar arası bağlantıyı sağlayan merdivenler bulunur. Diğer katlarda, yer katı plan şeması yinelenmiştir. Üst katta, Genel Kurul Salonu'nun balkonuna, localarına ve Cumhurbaşkanlığı locasına girişler bulunmaktadır. Üst katta, yer katından farklı olarak giriş holü üzerine gelen bölüm birbirine geçilebilen odalar olarak düzenlenmiş ayrıca, Sayıştay binası yönündeki koridor, Cumhurbaşkanlığı locası karşısına geniş kemerli bir pencere yerleştirildiğinden kesintiye uğramıştır. Bodrum katı depolara, çalışma mekânlarına, atölye, arşiv ve tuvaletlere ayrılmıştır. Genel Kurul Salonu'nun duvarları ve tavanı ile

yer katı, üst katta önemli konumdaki bazı oda ve hollerin tavanları Selçuk ve Osmanlı bezeme öğeleriyle kaplanmıştır. Yapının tüm cepheleri, orta doğrultulara göre bakışık bir biçimde düzenlenmiştir. Diğer cephelerde olduğu gibi, cepheyi oluşturan yüzey dilimlerinin girinti ve çıkıntılarla hareketli bir görünüm sergilediği giriş cephesinde, orta yüzey dilimi yapı yüzeyinden dışarı, saçak seviyesinden yukarı taşırılarak orta doğrultu vurgulanmıştır. Orta doğrultuda yer alan basık kemerli giriş kapısı profilli geniş bir silme ile çevrenmiştir. Sonradan yapıya ilave edilen bu taş kapı Vedat Bey'in tasarımı değildir. Yine orta yüzey diliminde yer katında, giriş ile iki yan odanın bir bölümünün üzerine gelecek şekilde üst katta, önde üç, yanlarda birer sivri kemerli açıklığı olan kapalı bir balkon bulunmaktadır. Balkonun taş parapetleri, iki yan uçtaki yüzey diliminde, üst katta yer alan basık kemerli kapıların önünde de yinelenmiştir. Bodrum kat ile yer katını ayıran sürekli bir taş kuşak yapıyı çevrelemektedir. Yapının cephelerinde; bodrum kat dikdörtgen formu, yer katı dikdörtgen formu ve boşaltma kemerli, üst kat basık ve sivri kemerli pencerelerle geçilmiştir. Diğer cephelerden farklı olarak giriş cephesinde, yer katındaki boşaltma kemerlerinin atkı ile taşıma kemeri arasına ve orta yüzey diliminde balkonun sivri kemerli açıklıklarının üzerinde çini bezemeler bulunmaktadır. Meclis bahçesine bakan yan cephede, yapı yüzeyinden dışarı ve saçak seviyesinden yukarı taşırılan üç yüzey diliminden ortadaki dilim genişliğince, bodrum katta, üstü balkon olarak düzenlenen ve üç yönde açıklığı olan bir vestibül vardır. Yüzey diliminde, üst katta üç sivri kemerli kapının açıldığı, dilim genişliğince devam eden ancak daha dar bir balkon bulunmaktadır. Sayıştay binasına bakan diğer yan cephenin orta yüzey dilimi yer katında içeri çekilmiştir. Üst katta, ortadaki Genel Kurul Salonu'nun büyük kemerli penceresi görülmektedir. Cephelerin düzenlemesi, alt yüzleri bezemeli, geniş, ahşap saçaklarla tamamlanmıştır.

Nilgün ÇUHA

KAYNAKÇA

ASLANOĞLU, İ., **Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı**, Ankara 1980.

Başkent Ankara, Anonim, Harita Genel Müdürlüğü, 1983.

Bir Zamanlar Ankara, Ankara Büyükşehir Belediyesi, Ankara.

ÖNDER, M., **Atatürk Evleri Atatürk Müzeleri**, Ankara 1988.

SÜHA, Ö., "Mimar Vedat Tek (1873-1942)", **Mimarlık**, S 11-12, 1973.

28/11/2023 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ikinci-turkiye-buyuk-millet-meclisi-binasi/?pdf=3586> adresinden erişilmiştir